

EUHARISTIJSKI TEMELJI I EKLEZIOLOŠKE PRETPOSTAVKE SURADNJE ŽUPNIKA I VJEROUČITELJA

JADRANKA GARMAZ

Katolički bogoslovni fakultet
Zrinsko-Frankopanska 19, 21000 Split

Primljeno:
15. 6. 2005.

Izvorni
znanstveni rad

UDK 262.143:
268

Sažetak

Autorica podsjeća na ekleziološke mogućnosti zajedništva i suradnje župnika i vjeroučitelja. Pretpostavka suradnje i zajedništva navedenih subjekata je ponajprije osobna duhovna kvaliteta u smislu euharistijske duhovnosti kao kulture življenja solidarnosti i zajedništva. Ta duhovna, »euharistijska« kvaliteta življenja i međusobnog ophođenja preduvjet je za ostvarivanje katehetskog poslanja unutar temeljnih zadaća Crkve: martirije, koinonije, dijakonije i liturgije. Postkoncilski ekleziologija, počevši od ekleziologije zajedništva Drugoga vatikanskog sabora, utirući put novim oblicima suradnje župnika i vjeroučitelja, donosi smjernice za komunikativno i komunionalno uređenje župne zajednice. Te smjernice zajedno s temeljnim principima društvenosti, izraženim u socijalnim enciklikama, nude uvijek nove i kontekstualne mogućnosti suradnje i zajedništva župnika i vjeroučitelja.

Ključne riječi: vjeroučitelj, župnik, euharistijska duhovnost, struktura župne zajednice

0. UVOD

Kršćanski govor o zajedništvu uvijek barem implicite sadrži govor o euharistiji. Kao sakrament zajedništva s Bogom i ljudima, ona je zalag, temelj, model, primjer i duhovni uzor na kojem se gradi zajedništvo i suradnja u Crkvi. Euharistija je vrhunac cjelokupne evangelizacije i izvor i cilj svekolikoga evangelizacijskog poslanja »budući da je njen cilj zajedništvo ljudi s Kristom te po Njemu s Ocem i Duhom Svetim«¹. Po euharistiji je jedino moguća korjenita promjena naših kršćanskih zajednica.² Ona se može ostvariti tako da se pastoralni planovi pojedinih mjesnih crkava učinkovito preispitaju u svjetlu euharistijskog otajstva koje je polazište svih inicijativa mjesne Crkve.³ Stoga je ponajprije potrebno⁴ da se u pastoralnim planovima

pojedinih crkava istakne euharistijska dimenzija koja je vlastita kršćanskom životu. O toj, euharistijskoj dimenziji župničkog i

¹ IVAN PAVAO II, *Ecclesia de Eucharistia: Enciklika o euharistiji i njenom odnosu prema Crkvi* (17. travnja 2003), *Verbum*, Split 2003, 22: »Iz ovjekovječenja žrtve križa i zajedništva s Kristovim tijelom i krvlju u euharistiji, Crkva crpi potrebnu duhovnu snagu kako bi ispunila svoje poslanje. Tako se euharistija pokazuje kao izvor i ujedno vrhunac cjelokupne evangelizacije budući da je njen cilj zajedništvo ljudi s Kristom te po Njemu s Ocem i Duhom Svetim.«

² IVAN PAVAO II, *Christifideles laici*, O pozivu i poslanju vjernika u Crkvi i svijetu (30. prosinca 1988), hrvatski prijevod: *Vjernici laici*, Dokumenti 93, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990, br. 34.

³ Usp. IVAN PAVAO II, *Mane nobiscum Domine* (7. listopada 2004), hrvatski prijevod: *Ostani s nama Gospodine*, Dokumenti 138, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2005.

⁴ Usp. *isto*.

vjeroučiteljskog katehetskog poslanja i o mogućnostima njihove suradnje u kontekstu postkoncilske teologije župne zajednice promišljat ćemo u sljedećim retcima.

1. EUHARISTIJSKA DUHOVNOST – TEMELJ SURADNJE I ZAJEDNIŠTVA⁵

Euharistija je temeljna tajna duhovnog života vjernika. Ona prožima sve dimenzije života i vjere pa i one subjektivne i na taj način vjerniku daje snagu i poticaj za uređenje života prema duhu euharistijskog sakramenta.⁶ Euharistijska zadaća katehetskog poslanja prema Općem direktoriju za katehezu br. 85 bila bi: »odgajati za klanjanje, zahvaljivanje, pokoru (...), zajedničarski osjećaj, simbolički jezik« i uvijek iznova zadržati pred očima bit euharistije, iz nje crpiti snagu za svakodnevni život i vlastiti život organizirati prema euharistijskim »normama« predanja, dijeljenja i zajedništva. Euharistija je temelj snage za svakodnevni život, ona je okrepa u trenucima klonuća i umora, ona je putokaz u izgubljenosti.

Euharistijska duhovnost igra odlučujuću ulogu u procesu prožimanja banaliteta svakodnevnoga života euharistijskim svjetlom.⁷ Tako obasjan život i ljudi koje susrećemo izgledaju drugačije: lakše ih ljubimo, prihvaćamo, radije s njima surađujemo i smislenije se međusobno družimo. Sve dobiva smisao u svjetlu euharistijske tajne predanja, dijeljenja i zajedništva. Ona razvija dimenziju žive i osobne vjere, osobni odnos i zajedništvo s Kristom, otvara prostor za djelovanje Duha Svetoga i priprema na poslanje u svijetu. Prema tome »čovjek euharistije« u isti je mah aktivna i kontemplativna osoba. On je istinski evangelizator, zauzeti župni suradnik i pravi kršćanski svjedok, jer on dinamičnu snagu trajno crpi iz uskrsloga Krista koji je na poseban način prisutan u euharistiji. On

autentično svjedoči o integraciji vjere i života kroz životne krize.⁸

Cjelokupna je katehetska djelatnost Crkve obilježena euharistijskom dimenzijom i u službi je razvijanja euharistijske duhovnosti kao stila življenja. Ta je duhovnost najdublje povezana s temeljnim zadaćama Crkve (martirijom, liturgijom, koinonijom i dijakonijom) koje i same izvire iz srca euharistije.⁹

2. LITURGIJSKA DIMENZIJA KATEHETSKOG POSLANJA VJEROUČITELJA I ŽUPNIKA

Euharistija je trajan poziv i izazov katehezi da u euharistijskom duhu promatra i odgaja sve naraštaje. Zbog toga se kateheza velikim dijelom shvaća kao »priprema« za liturgiju.¹⁰ Euharistijsko slavlje je trajan izazov vjernicima da u njemu na poseban način iskuse Božji dolazak u svoj život. Ono svjedoči da je život sa svim radostima

5 Predavanje je održano 30. travnja 2005. na biskupijskom susretu župnika i vjeroučitelja Gospičke biskupije u Ogulinu.

6 Usp. F. COURT, *Die Sakramente*. Ein Lehrbuch für Studium und Praxis der Theologie, Freiburg 1995, str. 217.

7 Usp. M. SCHARER – J. NIEWIADOMSKI, *Faszinierendes Geheimnis*. Neue Zugänge zur Eucharistie in Familie, Schule und Gemeinde, Mainz 1999, str. 131.

8 Usp. J. BALOBAN, *Euharistija i župna zajednica*, u: »Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije« 129 (2001)3, 147-152, ovdje str. 151.

9 Usp. J. RATZINGER, »Kommunion-Kommunität-Sendung. Über den Zusammenhang von Eucharistie, Gemeinschaft (Gemeinde) und Sendung in der Kirche«, u: J. RATZINGER, *Schauen auf den Durchbohrten*. Versuch zu einer spirituellen Christologie, Einsiedeln 1990, str. 60-84.

10 KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost – Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb 2000 (ubuduće ODK), br. 85: »Zajedništvo s Isusom Kristom dovodi do slavljenja njegove spasenjske prisutnosti u sakramentima i, posebice, u euharistiji. Crkva žarko želi

i žalostima uvijek iznova pozvan i okrijep-
ljen na živu nadu.¹¹ Zato je katehetsko po-
slanje životno usmjereno prema liturgiji jer
ona otvara prostor u kojem Bog u Isusu
Kristu na jedinstveni euharistijski način
dolazi svakom pojedincu u njegovu »sada«.
Konačni cilj svega katehetskog nastojanja
usmjeren je na poveznicu života i liturgije,
tj. na integraciju vjere i života. Stvarnosti
koje se slave u liturgijsko-simboličkim slav-
ljima su, doduše, prisutne u svakodnevici,
ali su nažalost nedovoljno otkrivene kao
takve. Stoga je euharistijska zadaća katehet-
skog poslanja vjeroučitelja i župnika senzi-
bilizirati za bit liturgije, te poučavati¹² čo-
vjeka da u vlastitu životu otkriva i posada-
šnju euharistijske vrijednosti i stvarnosti.

Kateheta je također pozvan na osobit
način potaknuti vjernika na aktivno sudje-
lovanje u liturgiji te ga upoznati s koncep-
tom euharistijskog slavlja, s molitvama i
pjesmama od kojih se slavlje sastoji. To
znači da je pozvan uvesti vjernike u shva-
ćanje simbola, stavova i gesta koje su sa-
stavni dio slavlja. Liturgijska dimenzija ka-
teheze pomaže da se cijeli katehetski pro-
ces doživi darovanim, štiti od instrumen-
taliziranja liturgije te liturgiju oslobađa od
pritiska »uspješnosti« i »ostvarenosti«.

Iz navedenih tvrdnji je vidljivo da eua-
haristijsko-katehetsko poslanje župnika i vje-
roučitelja nije ograničeno samo na pripre-
mu za liturgiju, već je usmjereno na odgoj
vjernika kako bi poticaje iz euharistijskog
slavlja preuzeli u svakodnevni život.¹³ Ono
se proteže na njegovanje kulture nedjelje;
razvijanje kulture zajedništva u obitelji,
župnoj zajednici i društvu; na svakodnev-
no služenje (Kristu po) bližnjima, ukratko
na svjedočanstvo životom.¹⁴

U župnoj zajednici kao posebno važ-
nom mjestu poslanja župnika i vjeroučite-
lja osobito je važno da se njeguje kultura
zajedništva i solidarnosti. Tumačenje ži-

votnih situacija u svjetlu euharistije, njiho-
vo razumijevanje Isusovom logikom i iz to-
ga proizlazeći dijalog, međusobno pošti-
vanje, dijeljenje i solidarnost u župnoj za-
jednici, bitne su dimenzije liturgijskog po-
slanja vjeroučitelja i župnika.

3. ZAJEDNIŠTVO VJEROUČITELJA I ŽUPNIKA NA EUHARISTIJSKIM TEMELJIMA

Jedna od temeljnih zadaća kateheze¹⁵
je odgoj za život u zajednici. Zajednica je
posebno vrijedno mjesto za rast u vjeri.¹⁶

da svi vjernici kršćani budu privedeni tom punom,
svjesnom i djelatnom sudjelovanju koje iziskuje
narav same liturgije i dostojanstvo njihova krsnog
svećeništva. Zbog toga kateheza, osim što potiče
poznavanje značenja liturgije i sakramenata, mora
odgojiti učenike Isusa Krista na klanjanje, zahvalji-
vanje, pokoru, na povjerljivo potraživanje, zajed-
ničarski osjećaj, simbolički jezik.«

11 Usp. D. EMEIS – K. H. SCHMITT, *Grundkurs SakramentenKatechese*, Freiburg 1986, str. 117.

12 »Poučavati« u smislu cjelovite kateheze, što znači na temelju iskustva, antropoloških datosti, komu-
nikativno. Primjer za to može se naći u: PAPI-
NSKO VIJEĆE ZA SREDSTVA DRUŠTVENOG
PRIOPČAVANJA, *Communio et Progressio*. U
Pastoralnom naputku o sredstvima društvenog
priopćavanja, Dokumenti 36, Kršćanska sadaš-
njost, Zagreb 2002, br. 11, Isusa se naziva učite-
ljem komunikacije: »Dok je boravio s ljudima na
zemlji, Krist se očitovao kao savršen zajedničar.
'Utjelovivši se', uzeo je na sebe narav onih koji su
potom primili poruku što ju je propovijedao i riječju
i svim svojim životom. Govorio je iznutra, ispred
svoga naroda, navješćujući božansku poruku silno
i ustrajno i svima bez razlike; a ipak se u svemu
prilagođivao njihovu načinu govora i mišljenja, jer
je govorio iz njihova stanja i životnih prilika.«

13 Usp. D. EMEIS – K. H. SCHMITT, *Grundkurs SakramentenKatechese*, nav. dj., str. 151.

14 Usp. ODK 84: »Svrha kateheze ostvaruje se preko
različitih zadaća.« ODK 85: »Temeljne zadaće ka-
teheze: pomoći upoznati, slaviti, živjeti i razmatrati
Kristovo otajstvo.«

15 Usp. ODK 86.

16 Usp. J. GARMAZ, *Ist das eucharistische Geheimnis lebensrelevant? Grundlagen einer Eucharistischeka-
techese im ekklesiologischen Kontext Kroatiens*,
Zagreb 2003, str. 10sl.

To je mjesto na kojem se izgrađuje osobni identitet i gdje se vježba solidarnost i odgovornost.¹⁷ Povezanost ljudi s Bogom te međusobno i darovano zajedništvo kao plod euharistijske Kristove prisutnosti bitne su odrednice euharistije. Oba su oblika zajedništva – s Isusom i s ljudima – nedjeljivo međusobno povezana. U današnje vrijeme otuđenja, i u društvu i u Crkvi i župnim zajednicama često nedostaje iskustva autentičnog euharistijskog zajedništva vjernika koje bi se protezalo i na svakodnevni život. Ta je situacija poseban izazov župniku i vjeroučitelju da se zauzmu za stvaranje predispozicija za razvoj autentičnoga kršćanskog zajedništva i iskrene suradnje u župnoj zajednici. Župno je zajedništvo ponajprije utemeljeno na euharistijskom zajedništvu. Ono je hijerarhijsko zajedništvo¹⁸, utemeljeno na svijesti o različitim ulogama i službama, ali i bratsko zajedništvo, na temelju istog dostojanstva po krštenju njegovanog duhovnošću zajedništva koje nas usmjeruje prema osjećajima međusobne otvorenosti, ljubavi, razumijevanja i praštanja.

Euharistijsko zajedništvo se po svojoj naravi ne može smatrati zasebnim područjem života, već ono po svojoj naravi implicira sva životna opredjeljenja i usmjerenja te podrazumijeva oplemenjivanje svakodnevnog življenja duhom zajedništva i suradnje. U kontekstu govora o suradnji župnika i vjeroučitelja važno je istaknuti da nas upravo euharistija kao zajedništvo okupljenih u Kristovo ime obvezuje i poziva da i župnik i vjeroučitelji budu najbliži suradnici, sugovornici i poticatelji zajedništva u župnoj zajednici. Otuda se i sam statički naziv »župa« s pravom može nazvati »župna zajednica«.

Euharistija obdaruje i obvezuje sudionike katehetskog procesa na nasljedovanje Krista i osposobljuje ih za zajedništvo, od-

govornost, suradnju i angažman kako u župnoj zajednici¹⁹ tako i izvan nje.²⁰ Međutim, euharistijsko zajedništvo nije samo sebi cilj, nego svoje ispunjenje nalazi u služenju i dijeljenju, u diakoniji.

4. DIJAKONIJSKA DIMENZIJA POSLANJA VJEROUČITELJA I ŽUPNIKA

Euharistijska vjera pretočena u kulturu življenja kvaliteta je po kojoj kršćani postaju posebno senzibilni za potrebu drugoga. Snaga Isusova predanja na križu i njegove žrtve za sve ljude poklanja nam milost djelatne solidarnosti, poziva nas na dijeljenje života i dobara za one koji su potrebiti naše pomoći i skrbi. Euharistijska hermeneutika života daje kršćanima uvid u nove mogućnosti življenja u kojima se vlastita životna zbilja tumači i prihvaća kao dar življenja i umiranja za druge. U današnjoj kulturi, koja je usmjerena na očuvanje zdravlja i ostvarenje života kroz putovanja, dobar izgled, ostvarene poslovne ambicije, lijepe doživljaje i sl., strano i neprihvatljivo zvuči usmjerenje života »za druge«. U današnjoj kulturi življenja jedva da je taj »za« druge vidljiv i prepoznatljiv kao autentična usmjerenost na dobrobit drugoga bez koristoljublja i vlastitih interesa. To temeljno kršćansko usmjerenje za drugoga rijetko je prepoznatljivo i prepoznato kao takvo. Čini se da je, upravo u diakonijskom poslanju župnika i vjero-

¹⁷ Usp. R. RAZUM, *Poteskoće i zadaci suvremene kateheze*, u: »Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije« 129(2001)3, 162-168, ovdje str. 166.

¹⁸ IVAN PAVAO II, *Mane nobiscum Domine*, nav. dj., br. 21.

¹⁹ Usp. F. WEBER, *Damit in der Gemeinde jede und jeder zur Sprache kommt. Eine Konkretisierung der Option für die Armen*, u: F. WEBER – J. MARKETZ – S. SCHNEIDER (ur.), *Das Leben entfalten. Ein pastoraler Grundkurs in der Gemeinde*, Innsbruck 1999, str. 59-67.

²⁰ Usp. *isto*, str. 166-167.

učitelja, potrebno ponovno pronaći smisao te temeljne tajne kršćanskog življenja pod nazivom »proegzistencija«. Polazeći od usmjerenja, snage i značenja Isusove proegzistencije, potrebno je uvidjeti kako i u kojem smislu je moguća i potrebna naša osobna proegzistencija za najbliže, za one na našem životnom putu. Dijakonijsko poslanje župnika i vjeroučitelja ponajprije je svjedočiti o smislu i načinu takva življenja.

Prema papi Benediktu XVI, zajedništvo s Tijelom Kristovim po svojoj biti uključuje međusobno prihvaćanje, davanje i primanje.²¹ Prema tome je i liturgijsko zajedništvo s Bogom, jedinstvo s Kristom,²² usmjereno na dijalog²³ sa svijetom i međusobno. To znači da euharistija po svojoj biti poziva na javnu društvenu i političku odgovornost kršćana.²⁴

Euharistijsko zajedništvo s Kristom ohrabruje nas na nasljedovanje i zauzimanje za kršćanske vrednote u društvu i na svim razinama života²⁵: privatnoj, poslovnoj, kulturnoj i sl. Sukladno tome, euharistijska dimenzija poslana župnika i vjeroučitelja implicira odgoj za društvenu dimenziju vjere²⁶ i nadilaženje mentaliteta geta te potiče angažman kršćanina u Crkvi i društvu.

5. EUHARISTIJSKO ZAJEDNIŠTVO – IZAZOV ŽUPNOJ ZAJEDNICI

Mnoga su socioreligijska istraživanja provedena u našoj zemlji tijekom posljednjih desetak godina. I sva se slažu u jedno: U cijeloj Hrvatskoj, iako je broj deklariranih kršćana izuzetno visok, broj tzv. »praktikanata« ne dostiže ni jednu njihovu trećinu. Taj podatak potvrđuje i kvaliteta međusobnog ophođenja i življenja svakodnevice, gdje se rijetko primjećuje prožetost euharistijskom kulturom življenja.

Diskrepancija između euharistijske duhovnosti i svakodnevice također je vidljiva

i u ekleziološko-pastoralnoj situaciji župne zajednice. Kršćansko predanje za drugoga, pomirenje i zajedništvo, koje je u euharistiji doživljava svoju puninu, rijetko je u organizaciji župe i pastoralno-katehetskim događajima u njoj. Ako se kompleksna situacija Crkve u Hrvatskoj promotri pod lupom socioreligijskih istraživanja, postaje jasno da nam župne zajednice malo nalikuju euharistijskoj zajednici²⁷ u kojoj je uspostavljena euharistijska kvaliteta međusobnih odnosa kao kulture dijaloga i suradnje, kao zajedništva srca i nastojanja na svim područjima crkvenog života u naviještanju Božje riječi, u slavljenju, u služenju jedni drugima i najpotrebitijima.

A ono što gradi euharistijsku zajednicu Isusova je prisutnost u euharistiji. Župna je zajednica kao euharistijska zajednica pozvana na potpuno, svjesno i djelatno sudjelovanje²⁸ svih vjernika u sakramentalnom slavlju i ona je subjekt slavlja. Ona je slavljenička, diakonijska i eshatološka zajednica poslanih da sudjeluju u ostvarenju

²¹ Usp. J. RATZINGER, *Kommunion-Kommunität-Sendung*, nav. dj., str. 67.

²² ODK 80.

²³ Usp. A. MENEGHETTI, »Comunicare alla parola e al corpo e sangue di Cristo«, u: R. FALSINI (ur.), *Eucaristia dalla celebrazione al culto eucaristico a 30 anni dalla »Eucharisticum Mysterium«*, Nuova collana Liturgica, Milano 1997, str. 41-55, ovdje str. 42.

²⁴ Usp. IVAN PAVAO II, *Sollicitudo rei socialis* (30. 12. 1987), hrvatski prijevod: *Socijalna skrb. Enciklika* [...] o 20. obljetnici enciklike *Populorum Progressio*, Dokumenti 89, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998, br. 48.

²⁵ ODK 86.

²⁶ Usp. M. LEHNER, »Caritas 2000. Perspektiven und Optionen«, u: W. KRIEGER – B. SIEBERER (ur.), *Caritas – Dienst an Menschen und Gesellschaft*, Würzburg 1999, str. 64-80.

²⁷ Usp. J. ČORIĆ, *Nova župa – mogućnost angažmana katoličkog laikata*, u: »Kateheza« 22(2000)4, 333-341.

²⁸ Usp. SC 14, 21, 27, 41.

kraljevstva Božjega već na ovome svijetu.²⁹ Euharistijsko slavlje kao izvor triju temeljnih uloga Crkve stoji u bitnom suodnosu s obnovom župne zajednice i Crkve. To znači da je liturgijsko zajedništvo izvor zajedništva koje se prenosi i proširuje na iskustvo zajedničkog života, suodgovornosti, razmjene iskustava, solidarnosti, podrške, pouke, slušanja i sličnog. Ako u župnoj zajednici nije moguće prepoznati takvo prihvaćanje, suradnju, suodlučivanje i međusobno uvažavanje, i župna će kateheza također biti nepotpuna. Razlog tome je što ni kateheza ni evangelizacija nisu samo puklo učenje sadržaja vjere već konkretno svjedočenje evanđeoskih vrijednosti, što se prvenstveno uči u župnoj zajednici. Jer zajednica je ta koja odgaja u vjeri, a ne pojedinac. Isus je Crkvu htio kao zajednicu okupljenih u Njegovo ime, a ne kao skup nepovezanih individua. Stoga je neizostavno i temeljno pitanje svakoj župi – postoji li adekvatna župna kateheza svih dobi ili naša djeca, mladež i odrasli vjernici ostaju bez temeljne dimenzije vjere, a to je ona svjedočka, evangelizacijska i zajedničarska koju samo župna zajednica može pružiti.

Već više od deset godina na mnogim znanstvenoteološkim, pastoralnim i katehetskim skupovima ponavljamo kako sukladno izazovima suvremenog društva naše župne zajednice treba strukturirati kao zajednice zajednica te sustavno poraditi na evangelizaciji svih dobnih skupina. To znači da je potrebno napustiti oblik kateheze usmjeren samo djeci i mladima, i to isključivo u funkciji pripreme na »primanje« sakramenata.³⁰ Iako je, prema mnogim istraživanjima, u suvremenim župnim zajednicama potrebno sistematski i koordinirano omogućiti katehezu odraslih, a posebice roditelja, jer je ona pretpostavka za cjelovitu katehezu djece, ipak se na našim župama još uvijek najčešće nađe pretkoncilski model župe.

Taj model onemogućuje izricanje poruke spasenja na nov način i neprikladan je za današnju kulturu i poimanje čovjeka suvremenog društva. U tako strukturiranim župama nema suradnje župnika i vjeroučitelja te se čini kao da se nije dogodio ni Drugi vatikanski sabor ni pad komunizma, a od postkoncilskih načela pastoralna župna zajednica gotovo da nema ni jednog. Zbog toga ćemo se ukratko osvrnuti na neka od pastoralnih načela koja su ključna za župnu zajednicu suvremenog društva. Nakon toga ćemo se osvrnuti na smjernice ekleziologije Drugoga vatikanskog sabora za strukturu župe te sukladno njima i sami dati neke smjernice za suradnju župnika i vjeroučitelja.

6. NEKA TEOLOŠKA NAČELA ŽUPNOG PASTORALA

Neka od načela pastoralna župne zajednice u suvremenom društvu mogu se sažeti na sljedeći način:

²⁹ Usp. S. WIEDENHOFER, »Ekklesiologie«, u: TH. SCHNEIDER (ur.), *Handbuch der Dogmatik*, Düsseldorf 1992, str. 102sl.

³⁰ U našoj kršćanskoj, katoličkoj kulturi sakramenti se ne »dijele« niti »primaju«, već se slave. Oni su otajstvena stvarnost susreta Boga i čovjeka. Oni su veličanstveni Božji dolazak u naše »sada« koji nam daje snagu i okrepu za život. Pitamo se koliko se naša kateheza sakramenata inicijacije i pripreme na druge sakramente sastoji od mistagoške dimenzije i u čemu se nalazi njena mistička komponenta. Kakvu duhovnost imaju mladi nakon sakramenta potvrde? Kakav su duhovni put naučili, kakve vrline tijekom pripreme uvježbali, kakvoj se kreposti približili. Zašto nakon »primljenog« sakramenta potvrde više ne dolaze na misu i u crkvu? Zašto nisu aktivno uključeni u zajednicu? Jer im takav oblik pripreme nije omogućio susret s Bogom života već s bogom povijesti, formula i informacija; s bogom morala i zabrana. Bilo bi interesantno istražiti kakvu sliku Boga posređujemo mladima u pripremi na sakramente potvrde i kakvo im iskustvo susreta s Gospodinom i Životvorcem omogućujemo. Zar je zaista najvažnije krizmanike naučiti temeljne istine vjere, bez odnosa i iskustva susreta sa živim Bogom?

Načelo autentičnosti i iskustva žive vjere

Budući da su u suvremenom društvu sve češći procesi sekularizacije i religijskog sinkretizma kao i sinkretizma svjetonazora, više se ne može polaziti od pretpostavke da su svi kršćani ujedno i vjernici Isusa Krista. Zbog toga je pored autentične vjerske istine u župnoj katehezi potrebno staviti naglasak na iskustvenu dimenziju vjere. Župna je zajednica osobito pozvana pružiti iskustvo življene vjere i svjedočenja autentičnoga kršćanskog života te odgajati nove članove, a osobito mlade, u duhu kršćanskih kreposti. Autentična vjera zahtijeva poznavanje temeljnih kršćanskih istina, ali i iskustvo temeljnog povjerenja i predanja Bogu. Zato nam ovo načelo zadaje zadaću nove evangelizacije kršćanskih sredina pa i same Crkve. Posebice se to odnosi na stav »biti za drugoga« kao i na religiozne kršćanske simbole koji često u širem kulturnom kontekstu bivaju ispražnjeni od istinskog kršćanskog sadržaja ili im se pripisuje funkcija neke svjetovne religije.³¹

Načelo povijesnosti-kontinuiteta

Povijesni put Crkve nije jednolinijski, nego ga uvjetuju okolnosti mjesta i vremena, što zahtijeva neprestanu prilagodbu crkvenih struktura, svega onog što sudjeluje u vjernijem izvršavanju poslanja u svijetu. S tim u vezi, još pastoralna Konstitucija o Crkvi »Gaudium et Spes« u broju 4. izričito tvrdi da Crkva ima zadaću čitanja znakova vremena i takvog oblikovanja pastoralne prakse da se kršćanstvo može utjeloviti u stvarna povijesna kretanja svog vremena i prostora. Načelo kontinuiteta nam ukazuje na važnost kontinuiteta s tradicijom, ali nas upozorava da se očuvanje tradicije ne smije pretvoriti u tradicionalizam. Stoga je važno i uz pomoć socioreligijskih istraživanja u svim biskupijama upoznati konkretne potrebe u župnom pasto-

ralu. Pastoralne planove je potrebno revidirati u skladu s pastoralnim potrebama određenog kraja. Na temelju takvih istraživanja mogu se zacrtati pastoralni planovi biskupija i župnih zajednica čime bi se izbjegao čisti volontarizam koji nerijetko prevladava na području župnog pastora.

Načelo suodgovornosti

Suodgovornost je duboko ukorijenjena u narav i poslanje Crkve. Ona proizlazi iz same naravi crkvenog zajedništva te znači primjenu koncilske ideje kolegijaliteta na samu bazu. U pastoralnoj praksi to znači zajedništvo rada, izgradnju suradničkih odnosa, jačanje pastoralne duhovnosti kao uzajamne suodgovornosti za cjelovitost crkvenog poslanja, prisutnost duha inicijative i poštivanja dogovora te razvijanje svijesti o potrebi konstruktivne kritičnosti naspram »dobre« poslušnosti.³²

Načelo zajedništva

Dogmatska Konstitucija o Crkvi »Lumen Gentium« u broju 8. Crkvu naziva »zajednicom vjere, nade i ljubavi«. Prema ekleziologiji Drugoga vatikanskog sabora izraženoj u dogmatskoj konstituciji »Lumen gentium« i pastoralnoj Konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu »Gaudium et spes«, zajedništvo je temeljno načelo Crkve. Različitost službi, ali isto dostojanstvo utemeljeno na krštenju vlastitosti su Božjeg naroda prema ekleziologiji Drugoga vatikanskog sabora. Prema toj, nažalost premalo prihvaćenoj ekleziologiji, župna je zajednica *locus* gdje župnik kao vlastiti pastir odgovorno usklađuje različite zajednice djece, mladih i odraslih, koje pak vode vjeroučitelji i drugi stručni i kompetentni laici, prema Planu i programu župne kateheze.

³¹ Usp. B. Z. ŠAGI, *Suodgovornost kao teološko načelo današnjeg pastoralnog djelovanja*, u: »Diakovensia« 12(2004)1, str. 158.

³² Usp. *isto*, str. 151.

Koncilski Dekret o službi i životu prezbitera *Presbyterorum ordinis*³³ u broju 6. kaže: »Na svećenike kao *odgojitelje u vjeri* spada da se sami ili preko drugih brinu da pojedini vjernici budu u Duhu Svetomu dovedeni do toga da razvijaju vlastiti poziv po evanđelju, do iskrene i djelotvorne ljubavi i do slobode kojom nas je Krist oslobodio.« Iz rečenoga slijedi da svećenik, župnik u prvom redu, s jedne strane ima presudnu ulogu koordinatora ili odgojitelja u vjeri onih koji su mu povjereni, a s druge strane da tu zadaću u promijenjenim okolnostima izvršava s drugima i preko njih. Stoga je ovo načelo zajedništva vrlo zahtjevno i iziskuje otvorenost i povjerenje župnika prema vjeroučiteljima, ali i vjeroučitelja prema župnicima. Nadalje, župno je zajedništvo prvenstveno otajstvena stvarnost, a tek drugotno sociološka koja s vremenom dobiva različite oblike. Tako ovo načelo ne znači unificiranost već crkvotvorno prihvaćanje različitosti.

Načelo dijaloga i suradnje

Pastoralna Konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu »*Gaudium et spes*« poziva Crkvu na posadašnje evanđelja putem dijaloga, suradnje i solidarnosti. Prema dogmatskoj Konstituciji o Crkvi »*Lumen Gentium*« i ostalim koncilskim dokumentima, Sabor je pozvao sve kršćane na dijalog, suradnju u postizanju dobra i međusobno služenje³⁴ da bi se izgrađivala civilizacija ljubavi, kako je to često isticao papa Ivan Pavao II. Što se tiče župnog pastoralna, i četrdeset godina nakon Sabora čini se da nam je tek učiti međusobno razgovarati i uvažavati mišljenja jedni drugih. Također je potrebno učiti dijalozirati sa suvremenim svijetom i njegovim grupacijama, pokretima i inicijativama.

Suradnja je druga pretpostavka za ostvarenje služenja Crkve suvremenom svijetu.

Bez suradnje nema evangelizacije, svjedočenja ni inkulturacije evanđelja. Suradnja je prva karika, polazna točka za posadašnje evanđelja modernom svijetu i čovjeku. Suradnja pretpostavlja takav nazor na svijet koji suvremena čovjeka drži dostojnim sugovornikom i suradnikom. Pretpostavka te suradnje sa svijetom na koju je Crkva na Saboru pozvana je unutarnja suradnja članova župne zajednice, osobito župnika i vjeroučitelja, u pitanjima organizacije života župne zajednice i ostvarivanja njenog evangelizacijskog poslanja.

Župna zajednica je posebno pozvana da svjedoči o uzajamnom poštivanju i prihvaćanju svih članova te da preuzme dijalog kao *conditio sine qua non* u ostvarenju suradnje među vjeroučiteljima i župnicima.

7. STRUKTURE ŽUPNE ZAJEDNICE KAO UVJET I POKAZATELJ SURADNJE ŽUPNIKA I VJEROUČITELJA

Karizmatско јединство свих у Цркви и слика Цркве као »Бољег народа« и »зједнице« су полазна тачка за теолошку рефлексiju о сурадничким односима у жупној зједници.

Према еклезиологији Другог ватиканског сабора, структуре жупне зједнице би требале бити комунионалне и комуникативне. Живот жупне зједнице потребно је структурирати по друштвено-етиџким принципима друштвеног наука Цркве израженим у социјалним енцикликима, посебиче према принципу особности, субсидијарности, соли-

³³ DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Presbyterorum ordinis*: Dekret o službi i životu prezbitera, 6.

³⁴ Dogmatska Konstitucija o Crkvi »*Lumen Gentium*« u br. 30-38. sagledava ulogu i poslanje laika u crkvenoj zajednici polazeći od njihova temeljnog pridruženja Kristu u krštenju i ucjepljenju u Božji narod. Iz toga slijedi poslanje da prožimlju svako područje ljudskog djelovanja Kristovim Duhom te usklade svoje svjetovno zanimanje sa svojim kršćanskim uvjerenjem.

darnosti i općeg dobra. Tek na temelju ovih smjernica možemo razmišljati o suradnji župnika i vjeroučitelja u okviru župne zajednice.

7.1. Komunalna struktura župne zajednice

Crkva je na Drugom vatikanskom saboru izabrala komunalnu ili zajedničarsku odrednicu za svoju bitnu značajku. To znači da je Sabor Crkvu percipirao kao dvostruku zbilju: ona je s jedne strane iskustvena ovozemaljska institucija, a s druge misterij utemeljen u Bogu³⁵; s jedne strane euharistijska, a s druge hijerarhijska zajednica³⁶; s jedne strane mjesna, a s druge svjetska Crkva³⁷; s jedne strane episkopalna s druge sinodalno-koncilijarna³⁸. Iz njenih zajedničarskih označnica proizlaze i posljedice za vodstvo župne zajednice: župnik je zajedno s pastoralnim vijećem i pastoralno-koordinacijskom zajednicom (u kojoj su voditelji svih zajednica u župi) pozvan ponajprije biti slušač riječi Božje i vjernik među vjernicima, a zatim na temelju osobnog iskustva vjere mora omogućiti vjernicima vlastito iskustvo vjere na različite načine; on je pozvan pomoći vjernicima da otkrivaju i razvijaju svoje karizme; brinući se da pored hijerarhijskih struktura župe djeluju i sinodalni komunikacijski oblici; na temelju komunioekleziologije poticati razvijanje sinodalnih komunikacijskih i organizacijskih oblika te omogućiti preduvjete za ostvarenje živog zajedništva župne zajednice. Župnik je osobito navjestitelj Božje riječi³⁹ u župnoj zajednici, zatim onaj koji se brine da četiri temeljne službe Crkve – navještaj, liturgija, karitas i zajedništvo – budu ispunjene u skladu s učenjem i praksom Crkve.⁴⁰ Prema komunioekleziologiji, njegova je zadaća dvojaka: da ponajprije snagom svoje svećeničke službe gradi identitet i jedinstvo

župne zajednice, a zatim da potiče razvoj karizmi, osnutak različitih zajednica i udruženja u župi.

7.2. Komunikativna struktura župne zajednice

Počevši s dokumentom koji je izdan još za vrijeme Sabora, »*Ecclesiam suam*«⁴¹, postkoncilski teologija je sa svojim dokumentima utrla put tzv. komunikativnom vodstvu župne zajednice. U njemu se župne zajednice potiče da preuzmu dijalog⁴², kao stav koji prožima sve oblike navještanja. Crkva mora stupiti u dijalog sa svijetom u kojem živi. Poruka i dijalog moraju postati njene bitne odrednice izvana i unutra.⁴³ Vlastitosti tog dijaloga su jasnoća, blagost, povjerenje i mudrost.⁴⁴ Dijalog pripada bitku Crkve. Kad Crkva ne bi njegovala dijalog među osobama i institucijama unutar sebe i prema svijetu, iznevjerila bi vlastitu bit – biti zajednica i prestala bi biti sakra-

35 W. LOESER, *Anmerkungen zur Ekklesiologie aus römisch-katholischer Sicht*, u: P. NEUENER – D. RITSCHL (ur.), *Kirchen in Gemeinschaft – Gemeinschaft der Kirche*. Studie des DÖSTA zu Fragen der Ekklesiologie, Frankfurt am Main 1993, str. 114-121.

36 Usp. *isto*, str. 118.

37 Usp. *isto*, str. 118.

38 Usp. *isto*, str. 119.

39 Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Presbyterorum ordinis*: Dekret o službi i životu prezbitera, 4.

40 Usp. R. BAERENZ, *Der Gang auf dem Wasser*. Priester und Gemeinde auf dem Weg, Regensburg 1989, str. 35sl.

41 PAVAO VI, *Ecclesiam suam*. O putovima kojima Katolička crkva treba da izvršuje u naše doba svoju zadaću, Dokumenti 54, Kršćanska sadašnjost 1979.

42 Usp. K. RAHNER, »Vom Dialog in der Kirche«, u: ISTI, *Schriften zur Theologie* 8, Einsiedeln – Zürich – Köln 1967, str. 426-444.

43 Usp. H. HEINZ, *Für eine dialogische Kirche*. Leit-motive und Zwischentöne, München – Zürich – Wien 1996. Također u: G. FUERST (ur.), *Dialog – Selbstvollzug der Kirche?* (QD 166), Freiburg – Basel – Wien 1997.

44 Usp. *isto*, str. 578sl.

ment u Kristu – tj. znak i oruđe unutarnjeg jedinstva s Bogom i cijelim čovječanstvom.⁴⁵

»*Evangelii nuntiandi*« pridaje župnoj zajednici osobitu važnost u evangelizaciji kao procesu trajnog obraćenja i samoobnove Crkve⁴⁶, jer je župna zajednica redoviti oblik crkvenog zajedništva u kojem se Crkva ponajprije i neposredno susreće s ljudima. Prema tome, župna zajednica ima odlučujuću ulogu u procesu evangelizacije.⁴⁷

Nadalje, »*Christifideles laici*« ukazuje na nužnost suradnje između klera i laika u Crkvi koja jedino tako može biti Crkva braće i sestara. Time je Crkva aktualizirala i pojasnila princip kolegijalnosti koji je prema Drugom vatikanskom saboru trebao dobiti središnje mjesto u njenim strukturnim promišljanjima.

U apostolskom pismu o svećenicima »*Pastores dabo vobis*«⁴⁸ pape Ivana Pavla II upućuje se na nezaobilaznu ulogu svećenika u župnoj zajednici.⁴⁹ Prema tom dokumentu, svećenikova se služba ocrtava kao raznovrstan i bogat sklad različitih odnosa. U životu Crkve on je čovjek poslanja, u odnosu spram ljudi on je čovjek zajednice. Glede zadaće nove evangelizacije, svećenik je pozvan ponajprije radikalno i potpuno uroniti u misterij Krista i ostvariti takav pastoralni stil življenja koji je obilježen dubokim jedinstvom s papom i biskupima te međusobnim zajedništvom kao i plodnim suradništvom s vjernicima laicima, s ciljem promicanja i razvijanja različitih uloga, karizmi i službi unutar crkvene zajednice.⁵⁰ Prema navedenom dokumentu, identitetu svećenika posebice odgovaraju dvije zadaće: duhovno vodstvo vjernika⁵¹ i provođenje »komunikativnog pastoralala«⁵² koji povezuje različite udove Crkve u zajedništvo⁵³. Pritom on snagom svoje službe i autoriteta koordinira sva događanja u župnoj zajednici⁵⁴ koja vode vjeroučitelji i vjernici laici po principima društvenosti, od

kojih su najvažniji princip osobnosti, supsidijarnosti i općeg dobra.

Iz navedenih dokumenata i trojedinog zajedništva Crkve – s Bogom, međusobno i sa svijetom, proizlaze sljedeće zadaće za organizacijsko strukturiranje i vođenje župne zajednice⁵⁵:

- Dijaloškom bitku Crkve odgovara zadaća iniciranja i njegovanja dijaloga i stoga treba paziti da župne strukture, kad god je to izvedivo, omogućuju i razvijaju dijalog među župljanima.
- Valja njegovati i voditi dijalog sa suvremenim društvom posebice o pitanju socijalne pravde, ekumene i sl.
- Zajedno sa cijelom župnom zajednicom treba razvijati i njegovati takve oblike evangelizacije koji bi omogućili župnoj zajednici da bude zajednica ukorijenjena u Bogu.

⁴⁵ TH. KELLNER, *Komunikative Gemeindeleitung*. Theologie und Praxis, Mainz 1998, str. 159.

⁴⁶ Usp. isto, str. 160-161. Također: D. EMEIS, »Evangelisation, Evangelisierung, III. Praktisch-Theologisch«, u: *LThK* III, 1035. Usp. EN 12.

⁴⁷ A. SCHUCHART, *Pfarrgemeinde – Subjekt der Evangelisierung?* u: W. HERING (ur.), *Aspekte der Evangelisierung*. Erfahrungen und Aufgaben (=Glaube, Wissen, Wirken 13), Limburg 1989, str. 145-191, ovdje str. 146.

⁴⁸ IVAN PAVAO II, Apostolska pobudnica »*Pastores dabo vobis*« (nadalje: Pdv) o svećeničkoj izgradnji u današnjim okolnostima (25. 3. 1992). Hrvatski prijevod: *Dat ću vam pastire*, Glas Koncila, Zagreb 1992.

⁴⁹ Usp. Pdv, br. 3.

⁵⁰ Usp. Pdv, br. 18.

⁵¹ Usp. Pdv, br. 40.

⁵² O »komunikativnoj teologiji« i »komunikativnom pastoralu« nešto više u: J. HILBERATH – M. SCHARER, *Kommunikative Theologie*. Eine Grundlegung, Mainz 2002.

⁵³ Usp. Pdv, br. 59.

⁵⁴ TH. KELLNER, *Komunikative Gemeindeleitung*, nav. dj., str. 171.

⁵⁵ Usp. J. MUELLER, »Communio und Kommunikation. Perspektiven des Miteinander-Kirche-Seins in der Gemeinde«, u: J. MUELLER – E. BIRKENBEIL (ur.), *Miteinander Kirche sein*. Idee und Praxis, München 1990, str. 89-103.

- Valja tragati za novim društvenim oblicima u Crkvi i graditi partnersko zajedništvo klera i laika na principu kolegijalnosti.
- Valja jačati osobnu odgovornost članova župne zajednice te omogućiti i iznaziti oblike i načine suradništva.⁵⁶
- Zajedno sa suradnicima na župi, bilo da su zaposlenici župe, bilo volonteri ili povremeni suradnici, valja realizirati duhovno vodstvo vjernika.

8. DRUŠTVENO-ETIČKI PRINCIPI⁵⁷ VOĐENJA ŽUPNE ZAJEDNICE: PRINCIP OSOBNOSTI, SUPSI- DIJARNOSTI, SOLIDARNOSTI I OPĆEG DOBRA

Temeljna zadaća poslanja Crkve je spas ljudske osobe, pri čemu je cijeli čovjek s dušom i tijelom, srcem i savješću, razumom i voljom u središtu poslanja Crkve.⁵⁸ Takav cjeloviti čovjek je u smislu enciklike »Redemptor hominis« put Crkve. Zbog toga princip osobnosti koji kaže da je svaki čovjek po svome bitku osoba i mora biti temelj svakog oblika ljudskog suživota⁵⁹, koji je dobro uređen i koji treba biti plodonosan⁶⁰. Organiziranje i vođenje župne zajednice po ovom principu treba paziti na temeljnu slobodu svakog čovjeka. Princip osobnosti znači da valja uzeti u obzir potrebe svih sudionika u životu župne zajednice i poštivati temeljne vlastite odgovornosti pojedinca.

Princip osobnosti obvezuje na kritičko preispitivanje uvjeta rada svakog suradnika u župnoj zajednici i traži osjetljivost na to jesu li količina odgovornosti i zadaće pastoralnih suradnika zaista primjerene njihovim mogućnostima, tj. mogu li ih oni psihički, fizički i duhovno izdržati i izvršiti. Vođenje župne zajednice po ovom princi-

pu razvija talente i sposobnosti, karizme i samostalnost suradnika, i zalaže se da pastoralni koncepti župne zajednice u središte svoje pozornosti stavljaju pojedince. U poštivanju ovog principa ne radi se o nastojanju da se bude efikasan, već o tome da se bude vjerodostojan i ljude zadobije za vjeru utirući im put vjere. Zbog toga Crkva kao uvjet svoje mogućnosti mora iskustveno pokazati svoje znanje o čovjekovoj osobnosti.⁶¹

Princip supsidijarnosti polazi od poštivanja slobode i bitka svakoga pojedinog kršćanina u Crkvi, a u kontekstu župne zajednice kaže da utjecaj župnika ili ostalih članova koji organiziraju život u župnoj zajednici prestaje tamo gdje pojedinac ili grupa unutar župne zajednice mogu preuzeti

⁵⁶ Usp. Th. KELLNER, *Komunikative Gemeindeleitung*, nav. dj., str. 174.

⁵⁷ U enciklici »Rerum novarum« pape Lava XIII iz 1891. godine crkveno je učiteljstvo po prvi put zauzelo stav prema pitanjima ekonomije i društva. Principi koji su skicirani u »Rerum novarum« u kasnijim su enciklikama precizirani i aktualizirani. Posebice se tu radi o enciklikama »Quadragesimo anno« (1931) Pija XI, »Mater et Magistra« (1961) i »Pacem in terris« (1963) pape Ivana XXIII, »Populorum progressio« (1967) i »Octogesima adveniens« (1971) pape Pavla VI i dvjema enciklikama »Laborem exercens« (1981) i »Centesimus annus« (1991) pape Ivana Pavla II. Od konstitucija Drugoga vatikanskog sabora ovdje treba prije svega ubrojiti pastoralnu Konstituciju o Crkvi »Gaudium et spes«. Usp. M. VALKOVIĆ, *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.

⁵⁸ Usp. Gaudium et spes, br. 3.

⁵⁹ Usp. IVAN XXIII, *Mater et Magistra*, 219. Hrvatski prijevod u: M. VALKOVIĆ, *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, nav. dj., str. 106-162.

⁶⁰ Usp. IVAN XXIII, *Pacem in terris*, 9. Hrvatski prijevod u: M. VALKOVIĆ, *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, nav. dj., str. 163-202.

⁶¹ F. X. KAUFMANN, »Unbeabsichtigte Nebenfolgen kirchlicher Leitungsstrukturen. Vom Triumphalismus zur Tradierungskrise«, u: J. H. POTTMEJER (ur.), *Kirche im Kontext der modernen Gesellschaft*. Zur Strukturfrage der römisch-katholischen Kirche, München 1989, str. 8-34, ovdje 32sl.

određene zadaće. Prema ovom principu nema mjesta za dirigentski stil vođenja koji pokušava utjecati na sve i svakoga u župnoj zajednici.⁶²

Princip supsidijarnosti pripisuje svakom pojedincu i malim grupama pravo i dužnost odgovornosti za vlastite zadaće. Ovaj je princip mjera po kojoj se mora mjeriti djelovanje i strukturiranje svih društvenih struktura – pa i Crkve – poradi dobra svakog čovjeka i svih članova Crkve.⁶³ Vođenje župne zajednice po ovom principu balansira između kršćanske slobode i zajedništva u konkretnoj Crkvi i župnoj zajednici.⁶⁴

Solidarnost, kao sljedeći princip društvenosti, kaže da je svaki pojedinac odgovoran za dobrobit cjeline i da je društvo kao cjelina odgovorno za dobrobit svakog pojedinca. To je bilateralan princip, pozitivno kao princip bitka, a normativno etički princip.⁶⁵ On je utemeljen na sveobuhvatnoj solidarnosti Boga s čovjekom (Fil 2,6.11) i traži praktičnu solidarnost svih vjernika međusobno i sa svim ljudima.

Da bi solidarnost u župnoj zajednici došla do izražaja, moraju se osigurati takve župne strukture koje bi je omogućivale.⁶⁶

Temeljno za uređenje župne zajednice po principu općeg dobra je da iznad svih konflikata treba sačuvati opće dobro i prema pravilu »opće dobro ispred dobra pojedinca«⁶⁷ trebaju se konflikti i rješavati. Granica ovog principa je u tome što su osobnost i sloboda pojedinca najveće mjerilo koje se ne smije zanemariti.

Kada se radi o općem dobru župne zajednice, može se reći da je njen cilj stvoriti prostor za susret s Bogom i međusobno razmjenjivanje iskustva života i vjere.⁶⁷ Stoga župna zajednica iz ovog apstraktnog cilja mora izvoditi male pojedinačne ciljeve, i to kroz traženje jedinstva u različitosti.

Budući da Crkva nije samo misterij (Ecclesia ut mysterium) nego i društvo

(Ecclesia ut societas) društveno-etički principi⁶⁸ su važni ne samo za njeno unutarnje uređenje već i za njenu vjerodostojnost u društvu. Tek poštivanjem tih principa čovjek (p)ostaje središte i mjerilo uređenja i uspjeha društvenog života Crkve.⁶⁹

9. OTVORENI ZAKLJUČAK

Zajedništvo i suradnja u Crkvi svoje utemeljenje nalaze u zajedništvu s Bogom koje je na najbolji način ostvareno u euharistiji. Zbog toga je euharistijska duhovnost pretpostavka za suradnju župnika i vjeroučitelja. Njihova je suradnja indikator zajedništva župne zajednice i usmjerenosti njenoga poslanja. Bez osobne (euharistijske) duhovnosti kao življenja teško je zamisliti suradnju župnika i vjeroučitelja. Sukladno ekleziologiji Drugoga vaticanskog sabora, ta je suradnja u službi poti-

⁶² Th. KELLNER, *Komunikative Gemeindeleitung*, nav. dj., str. 246.

⁶³ N. GLATZEL, »Subsidiarität in der Kirche. Die Eigenverantwortlichkeit von Diözese und Gemeinde«, u: G. BIEMER – B. CASPER – J. MUELLER (ur.), *Gemeinsam Kirche sein. Theorie und Praxis der Communio*. Festschrift der Theologischen Fakultät der Universität Freiburg i. Br. Für Erzbischof Dr. Oskar Saier, Freiburg-Basel-Wien 1992, str. 370-382, ovdje str. 382.

⁶⁴ Usp. W. KASPER, *Zum Subsidiaritätsprinzip in der Kirche*, u: IKaZ 18(1989), str. 155-162.

⁶⁵ Usp. Th. KELLNER, *Komunikative Gemeindeleitung*, nav. dj., str. 248.

⁶⁶ U primjeni ovog principa potrebno je paziti na supsidijarnost jer su oba blisko povezana i međusobno korelativna. Usp. Th. KELLNER, *Komunikative Gemeindeleitung*, nav. dj., str. 251.

⁶⁷ Usp. P. M. ZULEHNER, *Pastoraltheologie*, Bd. 2. Gemeindepastoral. Orte christlicher Praxis, Düsseldorf 1989, str. 83sl.

⁶⁸ Usp. O. von NELL-BREUNING, *Gerechtigkeit und Freiheit*. Grundzüge katholischer Soziallehre, Wien 1985.

⁶⁹ Usp. A. RAUCHER, *Personalität, Solidarität, Subsidiarität*. Katholische Soziallehre in Text und Kommentar 1, Köln 1975, str. 47.

canja razvoja karizmi vjernika poradi boljeg ostvarivanja temeljnih zadaća Crkve – martirije, koinonije, liturgije i diakonije.

Sukladno ekleziologiji Drugoga vatikanskog sabora, u našim je župnim zajednicama potrebno hitno promicanje Crkve zajedništva i poslanja, Crkve koja je sva ministerijalna, u kojoj se otvara prostor laičkim karizmama i službama. U takvoj viziji Crkve župnik je promotor kooperativnoga dušobrižništva. On je animator i koordinator.⁷⁰

Da bi se ostvarila ekleziologija Drugoga vatikanskog sabora, potrebno je prije svega uspostaviti tzv. dijaloške strukture⁷¹ u župi. To su ustaljeni oblici rada koji omogućavaju i potiču međusobni dijalog, suradnju, slušanje, protok informacija, zajedničko odlučivanje i sl. U te strukture ubrajamo ponajprije pastoralno-koordinacijsku zajednicu u koju spada župno pastoralno vijeće i voditelji svih zajednica u župi. U župnom vijeću se uči, planira i raspravlja. Tu i vjeroučitelj u školi i kateheta u župi iznose svoje programe i teškoće, tu se stvara projekt za angažman cijele zajednice.

Ekleziologija Drugoga vatikanskog sabora i mogućnost školovanja vjeroučitelja od demokratskih promjena nadalje, izazov su, poziv i obveza svakoj župnoj zajednici da postane zajednica su-slavljenika, su-voditelja, su-organizatora. Takvo poimanje župne zajednice nudi sve novije i novije mogućnosti suradnje počevši od organiziranja župne kateheze različitih dobi, od kateheze roditelja prvopričesnika, roditelja krizmanika, ali i svih odraslih članova prema njihovim interesnim zajednicama. Koncilska i postkoncilska teologija ne donose jasno zacrtane konkretne i pojedinačne smjernice za suradnju među župnicima i vjeroučiteljima, ali u svojoj kontekstualnoj usmjerenosti potiču svaku mjesnu Crkvu, svaku biskupiju i župnu zajednicu

da se strukturiraju sukladno svojim pastoralnim prilikama.

U duhu koncilskih i postkoncilskih dokumenata o Crkvi u suvremenu svijetu, vjeroučitelji su kompetentni i najbliži župnikovi suradnici u planiranju i provođenju pastoralnih planova župne zajednice. Stoga vjeroučitelji zajedno sa župnicima moraju iznaći vrstu i oblik suradnje uzevši u obzir osobne kvalitete i afinitete, svoje slobodno vrijeme, vlastite mogućnosti, kao i potrebe određene župne zajednice u suvremenom društvu.

Neka moguća područje suradnje su npr. priprema i sudjelovanje u liturgijskim i sakramentalnim slavljinama, evangelizacija odraslih u obliku biblijske ili druge interesne zajednice, organizacija karitativnih djelatnosti, vođenje duhovnih obnova i duhovnih vježbi, izdavanje župnog lista, organizacija i vođenje hodočašća, evangelizacija putem suvremenih medija kao što je predstavljanje župne zajednice na internetu, pružanje sadržaja bilo u župi bilo putem interneta za duhovnu i vjersku izobrazbu vjernika, pomoć roditeljima u kršćanskom odgoju njihove djece, sadržaji za poboljšanje kvalitete bračnog i obiteljskog života, interesantne i kvalitetne web-stranice koje bi pružile odgovore na pitanja djece i mladih o odrastanju i kršćanskom življenju, koje bi im približile evanđelje kao radosnu vijest i pružile smjernice za integraciju vjere u svakodnevni život.

⁷⁰ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Uloga svećenika u promicanju novih oblika kateheze u župnoj zajednici. Uz Jubilej svećenika Zagrebačke nadbiskupije, 30. listopada 2000. Župnik – odgojitelj vjere i koordinator u promijenjenim prilikama*, u: »Katehetski glasnik« 2(2000)3, 130-138. Usp. www.nku.hbk.hr/glasnik/Kat-glas/4/Uloga_svecen.htm.

⁷¹ O tome više u: G. FUERST (ur.), *Dialog als Selbstvollzug der Kirche?*, u: QD 166, Freiburg i Br. 1997.

Suvremeno društvo vapi za autentičnim svjedocima evanđelja i iskrenim međuljudskim odnosima. Te odnose prijateljstva

i suradnje najpozvanija je graditi župna zajednica na čelu sa župnikom i vjeroučiteljima kao njegovim najbližim suradnicima.